

MIRELA SLUKAN, DOKTORICA PRIRODNIH ZNANOSTI

Mirela Slukan obranila je 14. srpnja 1999. na Geografskom odsjeku Prirodoslovno-matematičkog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu doktorsku disertaciju pod nazivom *Prostorni razvoj grada Zagreba od polovice 19. stoljeća na temelju katastarskih izvora*. Mentor je bio doc. dr. sc. Dražen Njegač, a u Povjerenstvu za ocjenu i obranu disertacije, osim mentora, bili su još prof. dr. sc. Miroslav Sić i prof. dr. sc. Ivo Nejašmić.

Mirela Slukan rođena je 27. ožujka 1969. u Zagrebu, gdje je završila osnovnu i srednju školu. Godine 1988. upisuje studij geografije na Prirodoslovno-matematičkom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu. Diplomski rad s temom *Geomorfološke osobine otoka Cresa* pod vodstvom prof. dr. sc. Andrije Bognara obranila je

1992. i stekla zvanje profesora geografije. U siječnju 1994. na Geografskom odsjeku PMF-a upisuje poslijediplomski studij *Geografske osnove prostornog planiranja i uređenja*. Istodobno postaje znanstvenom novakinjom radeći na projektu *Topografske karte Hrvatske 18. i 19. stoljeća*, čiji je voditelj prof. dr. sc. Nedjeljko Frančula s Geodetskog fakulteta u Zagrebu. Nakon završetka toga projekta, početkom 1997. primljena je na projekt *Izvori za hrvatsku povijest*, čiji je voditelj dr. sc. Josip Kolanović, ravnatelj Hrvatskoga državnog arhiva. Od 1994. radi kao znanstvena novakinja u Hrvatskom državnom arhivu, i to kao voditeljica Kartografske zbirke i Odsjeka za gradivo Državne geodetske uprave.

U listopadu 1995. pod vodstvom mentora prof. dr. sc. Paška Lovrića i prof. dr. sc. Petrice Novosel-Žić brani magistarski rad pod naslovom *Razvoj Zagreba od 1850. do 1868. godine – geografsko-kartografska analiza*. Početkom 1997. godine na natječaju za projekte mladih znanstvenika prijavljuje temu *Prva sustavna katastarska izmjera Hrvatske i Slavonije*, koja je prihvaćena kao projekt Ministarstva znanosti i tehnologije. Od 1998. surađuje i na međunarodnom znanstveno-istraživačkom projektu *Triplex confinium*, čiji su voditelji prof. dr. sc. Drago Rokсандić i doc. dr. sc. Nenad Močanin iz Zavoda za povijest Filozofskog fakulteta u Zagrebu.

Sudjelovala je na nekoliko znanstvenih skupova i objavila dvadesetak radova. Posebno ističemo katalog izložbe *Kartografski izvori za Triplex Confinium*, održane 1999. u Hrvatskom državnom arhivu.

Kratak sadržaj disertacije

Doktorski rad sadrži 355 stranica formata A4, 25 slika, 66 tablica, 70 karata u posebnom prilogu, popis literature, kratak sadržaj na hrvatskom i engleskom jeziku te životopis.

Rad je podijeljen u 14 poglavlja:

1. Uvod
2. Katastarska dokumentacija Zagreba 1862–1968, i njezina vrijednost za analizu prostornog razvoja grada
3. Povijesni kontekst razvoja Zagreba
4. Teritorijalne promjene Zagreba od sredine 19. st. kao odraz prostornog širenja grada
5. Čimbenici prostornog razvoja Zagreba od 1862. do 1914. godine
6. Geografsko-kartografska analiza razvoja Zagreba u prostoru između Ilice, Vlaške i rijeke Save u razdoblju od 1862. do 1914. godine (po predjelima katastarskih općina)
7. Unutrašnja struktura Zagreba u razdoblju od 1862. do 1914. godine
8. Osobine prostornog razvoja grada i transformacije njegove površine nakon 1918. godine
9. Zaključak
10. Popis priloga (karte, tablice, slike)
11. Popis literature
12. Sažetak
13. Summary
14. Životopis

Godine 1850. ujedinjenjem dotadašnjih pet općina stvorena je jedinstvena gradska općina Grad Zagreb. Iako su tim administrativnim činom stvoreni preduvjeti za razvoj suvremenoga grada, stvarne će promjene otpočeti tek dolaskom željeznice, koja će potaknuti gospodarski, poglavito industrijski razvoj grada. Međutim, sam čin administrativnog ujedinjenja grada bez odgovarajuće gospodarske potpore nije mogao biti značajnim poticajem za razvoj grada. Zagreb se sredinom 19. stoljeća nije osobito isticao veličinom i gospodarskim značenjem, već je svoj značaj zahvaljivao ponajprije svojoj ulozi glavnoga grada. Dolaskom željeznice Zagreb je mogao u potpunosti valorizirati svoj izvanredni prometni položaj, te na osnovi svojih prometnih funkcija razviti snažnu gospodarsku osnovu čime su stvoreni uvjeti za njegovo prerastanje u veliki grad. Tako je stvarna prekretnica u razvoju grada 1862. godina, kada Zagreb dobiva sasvim nove smjernice demografskoga, prostornog i gospodarskog rasta.

U razdoblju od dolaska željeznice 1862. pa do početka 1. svjetskog rata 1914. godine Zagreb doživljava snažnu preobrazbu iz maloga obrtničko-trgovačkoga središta, tek izišloga iz srednjovjekovnih utvrda, u veliki industrijski grad. Tako je Zagreb, u kojem je 1862. godine na površini od 33,27 km² živjelo 17000 stanovnika, do 1914. godine prerastao u moderni europski grad s jakom industrijom i potpuno riješenom infrastrukturom, gdje je na površini od 64,37 km² živjelo oko 83000 stanovnika. Zagreb je u razdoblju od 1862. do 1914. afirmirao svoj izniman prometni položaj, razvio snažnu industriju, riješio sva infrastrukturna pitanja, a izvedene su i prve regulacije rijeke Save i medvedničkih potoka.

U istom razdoblju grad je dobio prvi katastar, gruntovnicu i prve urbanističke (regulatorne) osnove, što je bilo odlučujuće za ukupan prostorni razvoj grada do današnjih dana. Prostorni rast grada u tom razdoblju popraćen je snažnom funkcionalnom i morfološkom transformacijom njegove površine izraženom u promjeni udjela izgrađene i neizgrađene površine, u udjelu pojedinih kultura, promjenama fizionomije naselja, poglavito njegovih rubnih dijelova. Opisane promjene nisu jednako zahvatile sve dijelove gradske općine. Snažna funkcionalno-prostorna i morfološka transformacija što ju je Zagreb doživio u tom razdoblju najviše se očitovala u prostoru između Illice, i Vlaške na sjeveru i rijeke Save na jugu, odnosno između potoka Črnomerca na zapadu i potoka Lašćine na istoku.

Zbog svega navedenoga, težište doktorskog rada u smislu prostornog obuhvata istraživanja stavljeno je upravo na dio grada, i to područje koje se od 1862. do 1909. prostiralo unutar dviju katastarskih (poreznih) općina – Donji grad Zagreb i Vlašku ulicu. Godine 1909. uoči 2. katastarske izmjere čitavo je tadašnje područje grada, uključujući i 1900. godine naknadno pripojene općine Laščinu i Žitnjak, ujedinjeno u jedinstvenu katastarsku općinu Grad Zagreb. Unatoč toj promjeni svi podaci katastarskih izvora međusobno su usporedivi.

Težište doktorskog rada u smislu vremenskog obuhvata istraživanja stavljeno je u razdoblje od 1862. do 1914. Zbog cjelovitog uvida u ukupni razvoj grada te utjecaja toga razdoblja na njegov kasniji razvoj, u radu je dan osvrt i na prostorni razvoj grada do današnjih dana. Prostorne promjene i transformacije promatranog prostora u tom razdoblju prate se kroz tri vremenske odrednice: 1862. godinu, kada je izvedena prva sustavna katastarska izmjera grada, 1893., kada je izvedena prva reambulacija, i 1914., kada je izvedena druga katastarska izmjera grada Zagreba.

Geografsko-kartografska analiza izvedena je na temelju podataka iz katastarskih izvora, a to su poglavito katastarski planovi i upisnici čestica. Tako je taj rad ujedno primjer primjene katastarske dokumentacije u geografskim, prostornim istraživanjima, posebno u istraživanju i analizi funkcionalne i morfološke transformacije prostora u određenom razdoblju.

Na temelju izvedene geografsko-kartografske analize uočljivo je da su stupanj i smjer transformacije površine pojedinih dijelova gradske općine bili različiti. Kvalitativne i kvantitativne osobine transformacije pojedinih predjela određene su različitim uvjetima njihova razvoja. Utvrđivanjem prirodnih i društvenih čimbenika koji su odsudno utjecali na prostorni razvoj Zagreba dobiva se uvid u uvjete razvoja grada. Kronološka usporedba podataka iz katastarskih izvora omogućuje utvrđivanje kvantitativnih i kvalitativnih promjena i njihov odraz na prostornu dispoziciju te unutrašnju strukturu grada. Pojedini dijelovi gradske

općine s obzirom na prirodno-geografske (dinamičan utjecaj reljefa i hidrografski odnosi) i društveno-geografske uvjete razvoja (utjecaj dolaska željeznice, razvoj industrije, porast broja stanovnika i gravitacijske veze grad – okolica, razvoj infrastrukture i odgovarajuća urbanistička zakonodavna osnova), te niz mikrolokacijskih faktora (poglavito dostupnosti i udaljenost od ishodišta urbanizacije) odredili su različite uvjete razvoja.

Geografsko-kartografska analiza pokazuje da je razdoblje od 1862. do 1914. godine prijelomno u razvoju grada Zagreba. Razvojni procesi što su se odvijali u tom razdoblju stvorili su temelje za razvoj suvremenoga grada. Formirana je funkcionalna i morfološka struktura koja je u većoj mjeri sačuvana do današnjih dana, pa urbana struktura oblikovana upravo u tom razdoblju čini naslijeđe koje uvelike i danas utječe na razvoj grada Zagreba.

Miljenko Lapaine

DIPLOMIRALI NA GEODETSKOM FAKULTETU

Na Geodetskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu od 26. studenog 1999. do 25. veljače 2000. godine diplomiralo je na dodiplomskom studiju VII/1 (visoka sprema) 5 pristupnika. Na stručnom dodiplomskom studiju VI/1 (viša sprema) diplomiralo je 9 pristupnika.

Pregled diplomiranih inženjera geodezije na dodiplomskom studiju – VII/1.

Pristupnik naslov diplomskog rada	Datum obrane, mentor
<i>Adrijana Vukman</i> "3D fotomodel zvonika crkve sv. Martina u Momjanu"	17.12.1999., prof.dr.sc. Nedjeljko Frančula
<i>Milica Ljubibratić</i> "Geodetski radovi pri rekonstrukciji prilazne ceste do sela Trnovo u Dubrovačkom primorju"	17.12.1999., prof.dr.sc. Zdravko Kapović
<i>Perica Puljić</i> "Od Katastra zemljišta i Zemljišne knjige prema Bazi zemljišnih podataka"	28.01.2000., prof.dr.sc. Miodrag Roić
<i>Tomislav Sigurnjak</i> "Provedba prostornih planova u Katastru zemljišta"	28.01.2000., prof.dr.sc. Miodrag Roić
<i>Gordana Heimer</i> "Tematska karta i GIS tramvajskog prometa u Zagrebu"	25.02.2000., doc.dr.sc. Miljenko Lapaine

Drago Špoljarić